

УДК 004.032.6:7.079(477.54)

Усенко Н.О.

викладач кафедри українознавства, аспірант кафедри історії і теорії мистецтва, Харківська державна академія дизайну і мистецтв

МУЛЬТИМЕДІА В МИСТЕЦЬКОМУ ПРОЦЕСІ ХАРКОВА (НА ПРИКЛАДІ ФЕСТИВАЛЮ МОЛОДІЖНИХ ПРОЕКТІВ «NON STOP MEDIA»)

Усенко Н. О. «Мультимедіа в мистецькому процесі Харкова (на прикладі фестивалю молодіжних проєктів «Non Stop Media»). Стаття присвячена дослідженню розвитку мультимедійного напрямку в сучасному мистецтві Харкова на початку XXI століття. В даній публікації розглядаються особливості становлення аудіовізуального мистецтва в місті, аналізуються найбільш яскраві мультимедійні роботи фестивалю «Non Stop Media» (2003 – 2012 рр.), основу якого складає єдиний на сьогодні в Харкові конкурс візуальних проєктів. Автором також зроблена спроба виявити специфічні ознаки та визначити роль мультимедійного мистецтва в контексті художнього життя Харкова.

Ключові слова: «Non Stop Media», фестиваль, Харків, аудіовізуальне мистецтво, мультимедіа, міська художня галерея, Т. Тумасян, художнє життя, виставки.

Усенко Н.А. «Мультимедиа в художественном процессе Харькова (на примере фестиваля молодежных проектов «Non Stop Media»). Статья посвящена исследованию развития мультимедийного направления в современном искусстве Харькова в начале XXI века. В данной публикации рассматриваются особенности становления аудиовизуального искусства в городе, анализируются наиболее яркие мультимедийные работы фестиваля «Non Stop Media» (2003 – 2012 гг.), основу которого составляет единственный на сегодня в Харькове конкурс визуальных проектов. Автором также предпринята попытка выявить специфические признаки и определить роль мультимедийного искусства в контексте художественной жизни Харькова.

Ключевые слова: «Non Stop Media», фестиваль, Харьков, аудиовизуальное искусство, мультимедиа, городская художественная галерея, Т. Тумасьян, художественная жизнь, выставки.

Usenko N. A. «Multimedia in Kharkiv's art process (on example of the festival of youth projects «Non Stop Media»). The article is devoted to the study of media trends in contemporary art in Kharkiv at the beginning of the XXI century. This publication discusses peculiarities of audiovisual art in the city, analyzes the most vibrant multimedia works of the festival «Non Stop Media» (2003 – 2012), which is based on the only competition of visual projects in Kharkiv. The author also tries to identify specific characteristics and determine the role of media art in the context of artistic life in Kharkiv.

Key words: «Non Stop Media», festival, Kharkiv, audiovisual art, multimedia, City Art Gallery, T. Tumasyan, artistic life, exhibitions.

Постановка проблеми. З 2000-х у мистецькому житті Харкова розпочався новий етап розвитку. Актуальні потреби сучасності, зростання популярності комп'ютерних технологій, необхідність виходу на новий пластичний рівень сприяли розвитку в сучасному мистецтві України, а зокрема і Харкова, художніх практик, пов'язаних із мультимедіа. Однак, на початку 2000-х ці пошуки не отримали достатньої підтримки. Відсутність в Харкові сучасних художніх інституцій, які б відповідали потребам молодих митців, загальмовувала і без того повільний процес становлення аудіовізуального мистецтва в місті. До того ж, глядачам, які ще тільки починали долучатися до сучасного мистецтва, нові ідеї здебільшого залишалися незрозумілими.

Налагодження цього втраченого між митцем та глядачем культурного зв'язку стало однією з причин того, що в 2003 році на базі Харківської міської художньої галереї було створено фестиваль молодіжних проєктів «Non Stop Media». Автором ідеї стала директор галереї Т. Тумасян, яка ставила за мету пошук молодих талантів [3]. За більше ніж десять років свого існування Фестиваль став міцною експериментальною платформою для пошуків художників у сфері медіа, сприяв розвитку молодіжного мистецтва та став своєрідною візитівкою сучасного харківського мистецького осередку.

Мета даної публікації, виконаної у відповідності до плану НДР Харківської державної академії дизайну і мистецтв, полягає в дослідженні аудіовізуальних художніх робіт, представлених в рамках фестивалю «Non Stop Media» та осмисленні ролі мультимедіа в сучасному мистецтві Харкова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій унаочнює, що на сьогодні не існує наукових розробок, присвячених вивченню такого мистецького феномену, як харківський фестиваль молодіжних проєктів «Non Stop Media». Автором було опрацьовано чималу кількість публікацій критиків та мистецтвознавців З. Алфьорової [1], С. Рибалко [12], Л. Савицької [13], А. Корнева [18, 19], О. Ковалю [5] та ін., присвячених дослідженню медіа в сучасному мистецтві та висвітленню подій фестивалю. Важливою складовою бібліографічного базису є каталоги, видані до кожного з шести сезонів фестивалю. Варто також відзначити значущу роль віддалених інтернет-ресурсів, на

Надійшла до редакції 22.04.2013

сторінках яких від третього сезону висвітлювалися всі події, які проводилися в межах цього гучного заходу. Дані матеріали також надають змогу простежити зміни глядацького смаку протягом всіх сезонів.

На нашу думку, досі через незначне часове дистанціювання об'єктивна оцінка та визначення ролі, яку відіграє Фестиваль «Non Stop Media» в контексті сучасного художнього життя Харкова, була неможливою. Проте сьогодні, після проведення шістьох сезонів, така можливість здається вірогідною.

Результати дослідження. На початку 2000-х разом із розвитком технічних можливостей з'являлися і нові види сучасного мистецтва. Оскільки специфіка художнього середовища Харкова полягає у чималій кількості художників із дизайнерською освітою, у місті швидко набули популярності інтерактивні інсталяції, цифрові колажі, інші медіа-проекти.

Яскравим прикладом використання мультимедійних технологій в харківському мистецтві стали художні твори, представлені в межах молодіжного фестивалю «Non Stop Media». Головною умовою для відбору стала наявність мистецького проекту з авторською концепцією. До речі, форма фестивалю для підтримки молодих талантів була не випадковою. Як зазначає Г. Вишеславський, фестиваль – найбільш «цілюща форма» демонстрації сучасного мистецтва в Україні, і саме демократичність для митців, що зростали на теренах молоді держави, була симптоматичною і актуальною [2; С. 13].

Перші ж виставки відзначилися яскравими художніми експериментами. Вибухове відкриття Фестивалю розпочалося акцією-перформансом Б. Логачової «**Шафа**» – **внутрішня реверберація обмеженого простору – Inside-outside** (разом з М. Юрченко, Д. Білих, Андрієм Н і художником з Нюрнберга Б. Штайнхойзером, 2003), де були представлені об'єкти, світлоінсталяції, відео-арт, вірші. Основною ідеєю проекту стала демонстрація процесу розставання із застарілими канонами мистецтва шляхом ефектної ліквідації – спалення в старій шафі «неактуальних речей». Виставка супроводжувалася відео-роликом, який демонструвався на комп'ютері.

Звернення до відео-арту було присутнє і в проекті В. і В. Юрашко «**Корінні та молочні зуби**» (2003), присвяченому осмисленню процесів народження і смерті. Сміслові значення несли монументальні автофотопортрети «ню», в яких автор, порівнюючи себе із твариною, постав перед глядачем звичайною людиною без соціальних статусів. Епатажний перформанс в символічній формі демонстрував «ритуал» вбивства тварини, підкреслюючи природне єство людини – істоти суперечливої в своїх судженнях, проте, приреченої на такий спосіб життя [15; С. 10]. Як відзначив О. Коваль, «у проекті є все, що необхідно для сучасної ідеографії свідомості, яка не претендує на пластичність, але просить садомазохістської умисної грубості, за якою ховається вразливе та ніжне серце художника. Це самий міфологічний проект, в ньому проявляється з відвертою повнотою семантика міфологічного жертвовного сюжету» [5; С. 69]. Відео-арт в проекті став яскравим доповненням до серії

монументальних фотографій, що значно посилювало загальне враження та поглибило сприйняття концепції.

Аналогічний прийом ті ж автори використали і в «**Проекті «матросів»**, представленому в другому сезоні «Non Stop Media» (2004), метою якого стало руйнування стереотипів шляхом співставлення контрастних образів Ісуса та моряків, які символізують пари понять «позитивне і негативне», «святе і святотатство», «старе і нове», «традиції і прогрес» і т.п. В. і В. Юрашко демонстрували масштабні фотографії – ремінісценції з відомих сюжетів (у тому числі і Тасмної вечері), що супроводжувалися флеш-роліками, створеними на основі фото- та відео- фіксацій роздумів авторів [17; С. 6].

Паралелізм образів і прийоми пожвавлення статки були характерні й для проекту В. Радлінського «**КОЛО. 12 місяців**» (2003), виконаного у техніці цифрового колажу. У побудові візуального зображення автор використав «dj принцип» (термін О. Соловйова) та сформував своєрідний «мікс» з класичних творів [7; С. 11]. Так митець створив принципово новий художній твір, де фрагменти класичних ремінісценцій нівелювалися автором за допомогою колажу, і постали перед глядачем вже в якості постмодерністських цитат.

Яскравим прикладом використання мультимедіа в сучасному мистецтві Харкова став інтерактивний проект «**Baby**» (Ю. Кручак, І. Оленіна, О. Кислицин, 2003), присвячений пошукам в сфері цифрового і аналогового простору. За допомогою комп'ютера, відео-проекторів і сенсорів художники створили симуляцію діалогу між глядачем та його цифровою дитиною, акцентуючи увагу на цілому пласті соціальних проблем: циклічності життєвого шляху, суперечностей між батьками і дітьми, віку людини і т.д. [15; С. 15].

Питання використання медіа в сучасному мистецтві було розкрито в проекті В. Радлінського «**Закритий клуб, або все те, про що ви мріяли**» (2004). Інтерактивний фотоперформанс явив собою серію фотозображень оголених людей, виконаних у вигляді цитів для фотографування. На думку автора, в момент, коли глядач вирішує підставити своє обличчя під шаблон, відбувається його отождолення із зображенням, що і стає усвідомленням його наготи. У такий спосіб митець намагався оздоровити сучасне суспільство від таких недугів, як, наприклад, святенництво [17; С. 18]. Таким чином, не використовуючи медіа-інструменти безпосередньо, автор досяг якостей, властивих медіа – інтерактивності та експериментальності.

Відео-інсталяція та перформанс стали технічним вирішенням для проекту «**Політика «SOSki»**» (М. Рідний, Г. Кривенцова, О. Назаренко, Т. Ельфська, ЕЗ, 2006), в якому автори досліджували методи впливу ЗМІ. На їх думку, люди піддаються тиску з боку телепростору, або «ефірним терактам». Маніпуляція у вигляді промивки мозків демонструвалася за допомогою відео, що імітували популярні кулінарні релітішоу, де показуються рецепти промивки, бланшування та смаження мозків [18; С. 20]. Так митці звертали увагу глядача на те, як комп'ютерні і телекомунікаційні технології стають «інструментом інформаційної експансії» [4; С. 11].

Як вказує мистецтвознавець Л. Савицька, «відео-арт, комп'ютерні проєкції виставкового матеріалу вибудовують нові відносини між твором мистецтва і реальністю, переміщуючи ці відносини до простору віртуального існування. А в цьому просторі мова зображення активно трансформується у візуальний ряд семіотичних знаків» [13; С. 112]. Таким є проєкт **Г. Зиньківського та Р. Мініна «Мобільна самотність»** (2008), представлений в незвичайній техніці sms-art. Демонструючи портрети відомих особистостей, виконані за допомогою шаблонних символів з смс-повідомлень, митці розмірковували над головним парадоксом сучасного світу, де мобільний телефон не лише постає універсальним медіа-інструментом, але й є дзеркалом свого господаря, «сховищем» його ідей, і, в той самий час, символізує самотність сучасної людини [19; С. 23].

Відео-арт як інтерпретація театрального дійства був представлений у проєкті М. Рубан «15» (2008), де авторка осмислювала питання, чи розуміє глядач художній «меседж», сформульований митцями. 15 світлин супроводжувалися відеороликом, що демонстрував творчу інтерпретацію театрального спектаклю. Тим самим М. Рубан підкреслювала неможливість замінити живе уявлення його медійною копією [19; С. 77].

Висновки. Таким чином, сучасне мистецтво в Україні, і, зокрема, в Харкові, починаючи з 2000-х років, розвивалося під сильним впливом мультимедійних технологій, які стали незамінним інструментом сучасного життя. За їх допомогою молоді художники намагалися розкрити актуальні питання сучасного суспільства, оголюючи, при цьому, проблеми і сучасного медіа-простору.

Майже всім дослідженням аудіовізуальним творам фестивалю «Non stop media» притаманні інтерактивність, міжпросторовість та імперсональність, що дозволяє художнику і глядачеві фактично ставати співавторами художніх проєктів. Самі ж мультимедійні проєкти Фестивалю постають перед глядачем як складна система символів і знаків, новітня художня мова, в якій закладена не лише концептуальна, але й соціальна інформація.

Перспективи подальших досліджень. Передбачається проведення досліджень у напрямку вивчення розвитку фестивальної культури Харкова.

Список використаної літератури:

1. **Алфьорова, З.** Межі видимого: становлення візуального мистецтва [Текст]: моногр. / З. І. Алфьорова. – Х.: ХДАК, 2008. – 268 с.
2. **Вышеславский, Г.** Фестиваль как поиск согласия [Текст] / Г. Вышеславский // Галерея. – № 7-8. – 2001. – С.12-13.
3. Інтерв'ю з Т. Тумасян [Текст] / брала Н. Бахмет [з особистого архіву автора]. – Х., 2006. – с.3.
4. **Кириллова, Н.** Медиакультура: от модерна к постмодерну [Текст] / Н. Кириллова. – М.: Академический проект, 2006. – 448 с.
5. **Коваль, О.** «NON STOPMEDIA»: визуальная интрига познания [Текст] / О. Коваль // Ватерпас. – 2003. – № 45. – С.68-71.
6. **Конєва, М.** У ритмі Non Stop [Текст] / М. Конєва // Art Ukraine. – 2012. – 3 квіт. – № 2 (27). – С. 48 – 49.
7. **Косіна, В.** Коло. Володимир Радлінський [Текст] / В. Косіна // Non Stop Media : Блиц фестиваль проєктів, 20.03 – 12.04.2003 г. : буклет. – 20 с. – С. 11.
8. **Кривенцова, Г.** Фотографія та медіа мистецтва Харкова початку 2000-х рр. (проблема авторської ідентифікації) [Текст] / Г. Кривенцова // Наукова конференція студентів СНТО ХДАДМ за підсумками роботи у 2005/2006 н.р., м. Харків, ХДАДМ, 16-19 травня 2006 р. : збірник матеріалів. – Х.: ХДАДМ, 2006. – С. 71.
9. **Марин, А.** Фестиваль НОН-СТОП [електронний ресурс] / А. Марин // <http://h.ua/story/97667/>
10. **Рыбалко, С.** Non Stop Media : миф, ритуал, память [Текст] / С. Рыбалко // Галерея. – 2003. – № 2-3 (14-15). – С. 42 – 43.
11. **Савицкая, Л.** Искусство Харьковна на переломе столетий [Текст] / Л. Савицкая // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Випуск 1, 2, 3. – 2008. – Сс. 109 – 112.
12. NONSTOP в поисках форм мышления // Мистецький портал «Around art» [електронний ресурс] // <http://aroundart.ru/2012/05/15/nonstop>
13. Non Stop Media: Блиц фестиваль проєктів, 20.03 – 12.04.2003 г.: буклет. – 20 с.
14. Non Stop Media: прес-реліз фестивалю. – 2004 р. – 1 с.
15. Non Stop Media: II Молодежный фестиваль проєктів, 26.03 – 18.04.2004 г. : буклет. – 24 с.
16. Non Stop Media: III Молодежный фестиваль проєктів, 28.04 – 27.05.2006 г. : буклет. – 36 с.
17. Non Stop Media: IV фестиваль молодежных проєктів, 12.05 – 7.06.2008 г. : буклет. – 112 с.